

Zkušební okruhy SZZK Navazujícího magisterského studia demografie od akademického roku 2018/2019 (MSZD009)

Tematický okruh 1 (T01): Demografie

1. Demografie, její předmět a postavení mezi ostatními disciplínami. Historie oboru u nás a ve světě
2. Demografická síť a systém demografických ukazatelů. Základní demografické struktury
3. Proces úmrtnosti, jeho podmíněnosti, měření, současná situace ve světě, ve vyspělých zemích a v ČR
4. Formování rodin – manželství, nesezdaná soužití, sňatečnost a způsoby její analýzy, současná situace v ČR a v Evropě
5. Rozpady svazků; rozvodovost a metody analýzy, současná situace v ČR a v Evropě
6. Proces porodnosti, základní charakteristiky, současná situace ve světě, v tom zvláště v Evropě a v ČR
7. Demografická reprodukce a její charakteristiky, modely stacionární a stabilní populace
8. Potratovost, popis, současný charakter a trendy, legislativa a způsoby analýzy
9. Demografické prognózy a projekce, metody jejich tvorby a typy. Populační prognózy světa, Evropy a ČR
10. Podmínky a charakter demografické revoluce (první demografický přechod). Průběh v ČR, Evropě a ve světě
11. Druhý demografický přechod, jeho vymezení a průběh
12. Demografické stárnutí, jeho měření, průběh v ČR, Evropě a ve světě

Tematický okruh 2 (T02): z nabídky si student vybírá 2 podokruhy

A. Demografická analýza

1. Metody standardizace a dekompozice
2. Klasické a vícecestavové tabulky života a jejich aplikace
3. Analýza úmrtnosti a nemocnosti
4. Modelové úmrtnostní tabulky a metody vyrovnávání úmrtnostních křivek
5. Analýza zdravotního stavu populace
6. Analýza sňatečnosti a rozvodovosti, modely sňatečnosti
7. Analýza plodnosti a modely plodnosti
8. Modely stacionární a stabilní populace
9. Analýza reprodukce obyvatelstva a demografického stárnutí
10. Metody prognosticky orientované analýzy plodnosti, úmrtnosti a migrace

B. Populační politika

1. Populační, rodinná a sociální politika, její vymezení a nástroje, návaznost na populační teorie a populační klima
2. Populační politika v 19. století a na poč. 20. století, vliv malthusiánství a strategické demografie
3. Populační politika v Evropě ve 30. letech 20. století: Německo, Itálie, Francie a Švédsko
4. Populační politika v rozvojových zemích po 2. sv. válce: programy plánovaného rodičovství a světové populační konference
5. Populační politika v Evropě po 2. sv. válce: porovnání vývoje v západní a východní Evropě
6. Modely rodinné politiky na příkladu vybraných států
7. Trendy rodinné politiky v EU, význam Lisabonské strategie a Strategie Evropa 2020, směrnice
8. Populační politika v Československu v letech 1918–1992 a její vliv na populační vývoj
9. Rodinná politika v České republice po roce 1992, hlavní etapy vývoje, nová opatření a koncepce
10. Rodinná politika ve vybraných státech EU po roce 1990, specifika post-komunistických zemí

C. Populační teorie

1. Populační myšlení v nejstarších dobách a v antice
2. Populační myšlení v náboženských doktrínách: křesťanství a islám
3. Merkantilismus a fyziokratismus
4. Malthusiánství, neomalthusiánství a marxismus
5. Oživení neomalthusiánského myšlení po 2. sv. válce: příčiny a důsledky
6. Teorie populačního optima, jeho různá vymezení
7. Teorie demografické revoluce
8. Koncepce druhého a třetího demografického přechodu
9. Teoretické koncepty nízké plodnosti
10. Epidemiologický a zdravotní přechod

D. Aplikovaná demografie

1. Základní vymezení, vznik a vývoj oboru, jeho budoucnost, hlavní rysy a hybné síly současného rozvoje a perspektivy aplikované demografie, osobnosti
2. Informační zdroje (literatura, konference a semináře, výzkumná centra, kurzy, virtuální knihovny, osobnosti) a metody v aplikované demografii
3. Tematický záběr a struktura aplikované demografie: klasifikace témat řešených aplikovanou demografií a hlavní problémové okruhy
4. Aplikace demografických metod v oblasti analýzy a prognózování výkonů vzdělávací soustavy
5. Význam demografie pro systém poskytování a čerpání zdravotních služeb
6. Dopady demografického stárnutí v oblasti poskytování péče o seniory
7. Role demografie v přípravě územně-plánování dokumentace
8. Projektové řízení (cyklus) a jeho základní metodika, metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové spolupráce Česká republika
9. Cíle trvale udržitelného rozvoje a potenciální uplatnění demografie při jejich naplňování
10. Oblasti a způsoby aplikace demografických prognóz v rozhodovací a plánovací praxi v podmínkách České republiky

E. Vývoj obyvatelstva Evropy

1. Obyvatelstvo Evropy v pravěku; možnosti výzkumu, charakter demografické reprodukce, neolitizace Evropy
2. Obyvatelstvo evropského středomoří ve starověku (6. st. př. n. l.–5. st. n. l.); římské censy.
3. Obyvatelstvo Evropy v 6.–14. století; možnosti výzkumu, charakter reprodukce, migrace, regionální rozdíly
4. Obyvatelstvo Evropy v 15.–18. století; možnosti výzkumu, charakter reprodukce, regionální rozdíly
5. Vývoj úmrtnosti a plodnosti obyvatelstva v Evropě od konce 18. století do poloviny 20. století; regionální rozdíly
6. Migrace a mobilita obyvatelstva v Evropě v epoše průmyslové revoluce (do roku 1914)
7. Vývoj obyvatelstva zemí Západní Evropy po roce 1945; hlavní trendy, specifický vývoj jednotlivých zemí
8. Vývoj obyvatelstva zemí Východní Evropy po roce 1945; hlavní trendy, specifický vývoj jednotlivých zemí
9. Migrace v Evropě po roce 1920 do současnosti
10. Perspektivy vývoje obyvatelstva Evropy v 21. století

F. Historická demografie

1. Metody výzkumu prehistorických populací a prameny pro výzkum středověkého obyvatelstva
2. Metody a prameny pro výzkum obyvatelstva v 16.–19. století
3. Sčítání lidu na území ČR
4. Metody historickodemografického výzkumu mobility
5. Metody historickodemografického výzkumu sňatečnosti
6. Metody historickodemografického výzkumu plodnosti
7. Metody historickodemografického výzkumu úmrtnosti, mortalitní krize
8. Rodina a domácnost u historických populací, velikost rodiny, rodinné struktury
9. Role členů domácnosti, zrod moderní rodiny, postavení ženy
10. Životní cykly a výběr partnera u historických populací

G. Demografie rodin a domácností

1. Demografické pojetí rodiny a domácnosti; vznik a vývoj oboru
2. Metody demografického výzkumu rodin a domácností
3. Prameny demografických dat o rodinách a domácnostech; možnosti mezinárodní komparace struktury a velikosti rodin a domácností
4. Projevy změn intenzity a časování demografických procesů na intenzitu tvorby a strukturu rodin a domácností; struktura rodin a domácností ve světě, v tom zvláště v Evropě a ČR
5. Životní cykly osob a rodinné cykly z demografického hlediska
6. Změny funkce rodiny v souvislosti se změnou vnějších podmínek v období modernizace (průmyslové revoluce a industrializace) a ve druhé polovině 20. století
7. Hlavní typy prognóz počtu a struktury domácností; principy, ze kterých vycházejí

8. Princip prognózování počtu a struktury rodin a domácností metodou koeficientů hlav domácností
9. Demografické aspekty problémů moderní rodiny
10. Ekonomie rodiny

H. Regionální demografie

1. Typy regionů a jejich využití při studiu populačních jevů a procesů
2. Demografická regionalizace a typologie: cíle a význam vymezování demografických regionů
3. Metodologické principy a nástroje hodnocení územní diferenciac demografických jevů
4. Územní (administrativní) členění Česka a dostupnost demografických dat na jednotlivých úrovních tohoto členění
5. Analýza populačního vývoje na regionální a lokální úrovni – jeho informační, legislativní a metodická specifika
6. Prognózování vývoje obyvatelstva v regionu: metodologické odlišnosti prognózování na národní a regionální úrovni
7. Územní rozdíly v rozmístění obyvatelstva ve světě, v Evropě a v Česku
8. Teritoriální diferenciac plodnosti a úmrtnosti v Česku
9. Teritoriální diferenciac demografického stárnutí v Česku
10. Model prostorové difuze inovací a jeho využití při studiu demografických změn